

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Методична розробка спеціального курсу з дисципліни «Вокальне
мистецтво у світовій музичній культурі»

За темою творчого мистецького проекту.

Назва курсу: **«Орфоепія у вокальному мистецтві: теоретичні засади,
історія та сучасність»**

Киричка Дмитра Олександровича аспіранта творчої аспірантури
кафедри оперного співу

Творчий керівник – професор, народний артист України
Коваль М.О.

Науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
історії світової музики Д'ячкова О.А.

ПЛАН

I. Орфоепія: теорія, методологія, практика

II. Історичні моделі орфоепії в класичній музиці

III. Орфоепії у вокальному виконавстві сучасності

(в контексті інтегративних процесів культурної глобалізації):

I V. Перелік рекомендованої літератури

I. Орфоепія: теорія, методологія, практика

1.1. Поняття орфоепії та його інтерпретації в українській вокально-педагогічній школі.

1.2. Техніка орфоепії у вокальному виконавстві:

- дикція співака як маркер професійності
- артикуляція співака як засіб художньої виразності

1.3. Методичні аспекти дослідження та практичної роботи над орфоепією

1.4. Орфоепія як інструмент художнього стилетворення

- орфоепія як соціальний маркер сценічного образу
- орфоепія як маркер національного музичного стилю
- орфоепія як маркер історичного музичного стилю

II. Історичні моделі орфоепії в класичній музиці

II.1. Італійська модель та її історичні модифікації

- орфоепія в музиці пізнього Ренесансу та ранішнього Барокко (опери Монтеверді)

- орфоепія в вокальній музиці пізнього Барокко (*opera seria*, кантати Й.С.Бах, опери та кантати Г.Ф.Генделя)

- орфоепія в операх доби Класицизму та в творах галантного стилю (італійська мова в творах композиторів не італійського походження) (В.Моцарт, Д.Бортнянський)

- орфоепія як змістовно-виконавський стиль: феномен італійського *belcanto* в операх XIX сторіччя (В.Белліні, Г.Доніцетті, Дж.Россіні)

- італійське *belcanto* у XX та XXI сторіччях (опери Дж.Пуччіні, Ж.Массне, Р.Леонкавалло), італійське *belcanto* як феномен популярної

культури: зірки оперної сцени першої половини ХХ сторіччя, інститути “трьох тенорів”, “трьох баритонів”, “неаполітанські пісні” у популярній культурі другої половини ХХ сторіччя)

II.2 Німецька модель.

– особливості орфоепії у творах австро-німецьких композиторів на старовинні та канонічно-релігійні тексти (Й.Бах)

- орфоепія в зінгшпілі (В.А.Моцарт)
- особливості “камерної” орфоепії у вокальних творах німецького романтизму та сентименталізму (Ф.Шуберт та жанр *Lied*)

- крос-орфоепія у вокальних творах на тексти німецьких поетів (Гете, Гейне та ін.) композиторів - представників інших національних музичних шкіл, та кроскультурна орфоепія в творах україно-німецької музичної природи (“Мінка” Бетховена).

- особливості орфоепії в симфоніях та кантато-ораторіальних жанрах (Й.Гайдн, Л.Бетховен, Й.Брамс, Г.Малер, К.Орф)

- феномен “штїмтауш” та його орфоепічні особливості в оперній та камерно-вокальній музиці (А.Берг, А.Шенберг)

II.3. Французька модель

- орфоепія у старо французькій музиці доби Ренесансу
- орфоепія у великій ліричній опері доби Романтизму
- орфоепія французької мови в романсах світової культури
- орфоепія в жанрі *mélodie* (Г.Берліоз, Ш.Гуно, А.Дюрапак, Е.Шоссон, К.Дебюсі, Г.Форе, С.Франк, К.Сен-Санс, Р.Ган) та орфоепія у вокальних циклах на вірші французьких символістів (експресивний потенціал синтезу виразності мовного звукопису та тембрально-звукової вокальної та інструментальної фонічної експресії)

- орфоепія в мелодекламації в французькій опері ХХ сторіччя (опери К.Дебюссі, М.Равеля, Ф.Пуленка, О.Мессіана).

III. Орфоепія у вокальному виконавстві

(в контексті інтегративних процесів культурної глобалізації):

3.1. Орфоепія як маркер національної ідентичності (Український *солоснів*, та українське вокальне мистецтво у контексті культури *belcanto*):

3.2. Орфоепія та проблеми перекладу вокальних творів; специфіка виконання оперних партій іншими мовами;

3.3. Аспекти репрезентації вокальної школи співака через його орфоепію. Досвід міжнародних центрів: Juilliard School, Curtis Institute of Music, San Francisco Opera Center, Ryan Opera Center (Lyric Opera Chicago).

3.4. Орфоепія як засіб сценічної репрезентації іншої культури. Досвід Metropolitan Opera, Royal Opera House, Vienna State Opera, La Scala, Salzburg Festival, Glyndebourne Festival.

3.5. Роль орфоепії в міжнародних конкурсних змаганнях. Досвід Daegu International Vocal Music Competition, Sumi Jo International Singing Competition, Herald Sun Aria Competition, Harbin International Vocal Competition, Operalia – The World Opera Competition, та інш.

3.6. Орфоепія як форма культурного діалогу (підсумок курсу).

Перелік рекомендованої літератури

1. Антонюк, В. Г. (2001). Історичні та етнокультурні джерела українського вокального мистецтва. *Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект* (2-ге вид., сс. 8–42). Київ: Українська ідея.

2. Антонюк В. Г. Вокальна Педагогіка (Сольний спів). Київ : Віпол, 2007. 174 с.

3. Гнидь, Б. П. (1997). *Історія вокального мистецтва*. Київ: НМАУ.

4. Колесник, Є., & Кочерга, А. (2023). Становлення принципів оперного виконавства в контексті генези української вокальної школи.

Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, 2(59), 116–134. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.2\(59\).2023.295425](https://doi.org/10.31318/2414-052X.2(59).2023.295425)

5. Лисенко, І. М. (2012). *Співаки України: Енциклопедичне видання* (639 с.). Київ: Знання.

6. Шуляр, О. Д. (2014). *Історія вокального мистецтва. Частина 2* (2-ге вид.). Івано-Франківськ: ПНУ.

7. Шталь, Т. В., & Дмитрієв, Г. Б. (2019). SMM як сучасні технології маркетингу. *Бізнес Інформ*, 2019(12), 446–452.

8. Антонюк В. Г. *Постановка голосу: навч. посібник для вищих муз. навч. закл.* Київ: Українська ідея, 2000. 68с.

9. Боровенська Т.О. *Фонетика італійської мови. Теорія та практика: Методичні рекомендації з італійської мови для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв / Харків., 2022. – с.58*

10. Тисевич М. Р. *Вокальна орфоепія: типологічний та порівняльно-співставний аналіз : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» : 025 «Музичне мистецтво» / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2023. 94 с.*

11. Коляда І. *Соломія Крушельницька / Харків : Фоліо, 2019. 121 с.*

12. Коляда І., Дрозденко В. *Соломія Крушельницька та радянська влада: від зірки зі світовою славою до забуття. Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті: зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. із міжнародною участю, 11-12 черв. 2020 р. Львів: Друкарня Львів. нац. мед. ун-ту ім.Д. Галицького, 2020. С. 178-182.*

13. Люш Д. *Розвиток і збереження співацького голосу.* Київ: Музична Україна, 1988. 144 с.

14. Можайкіна Н.С. *Методика викладання вокалу.* Київ: Ліра-К, 2018. 216 с.

15. Россіхіна М. Вплив італійської вокальної школи на професійне становлення українських співаків (кінець XVIII – початок XIX століття). Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2021. С. 219–225.
16. **Aronson A. E., Bless D. M.** *Clinical Voice Disorders*. 4th ed. New York : Thieme, 2009. 488 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?isbn=158890668X> (дата звернення: 03.02.2026).
17. Adams A. Unstressed E's and O's in Italian Lyric Diction: A Comparison of Diction Texts. *Journal of Singing*. 2003. Vol. 59, no. 4. P. 333–339. URL: <https://search.proquest.com/openview/e6bdedd56b34649d/1?pq-origsite=gscholar&cbl=971> (дата звернення: 23.06.2026).
18. **Bonada, J.** (2008). *Voice Processing and Synthesis by Performance Sampling and Spectral Models*. Universitat Pompeu Fabra. (Дисертація про моделювання співацького голосу, тембру та спектральний аналіз). URL: <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/7555/tjbs.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
19. **Castel N.** *The Libretto Companion: A Guide to Understanding and Enjoying Opera*. Lanham : Rowman & Littlefield, 2011. 520 p. URL: <https://rowman.com/ISBN/9781578065097> (дата звернення: 15.03.2026).
20. **Choi J. Y., Hasegawa-Johnson M., & Cole J.** Finding intonational boundaries using acoustic cues related to the voice source. *The Journal of the Acoustical Society of America*. 2005. Vol. 118, no. 4. P. 2579–2587. URL: <https://doi.org/10.1121/1.2005953> (дата звернення: 05.07.2026).
21. **Chodroff, E.** (2024). *Measurement in Acoustic Phonetics*.

eScholarship. (Сучасне дослідження про методи акустичних вимірювань у фонетиці). URL: <https://escholarship.org/content/qt37s1x1sg/qt37s1x1sg.pdf>

22. Cheek T., Toccafondi A. *Perfect Italian Diction for Singers: An Authoritative Guide*. Lanham : Rowman & Littlefield, 2022. URL: <https://www.plusbog.dk/perfect-italian-diction-for-singers-timothy-cheek-anna-toccafondi-9781538163405> (дата звернення: 05.07.2026).
23. **Coffin B.** *Phonetic Readings of Songs and Arias*. 2nd ed. Lanham : Rowman & Littlefield, 2003. 500 p. URL: <https://rowman.com/ISBN/9780810846685> (дата звернення: 12.05.2026).
24. **D'Introno F., Del Teso E., & Weston R.** *Phonetics and Phonology of Italian*. London : Routledge, 2017. 312 p.
25. **Colorni E.** *Singers' Italian: A Manual of Diction and Phonetics*. New York : Schirmer, 1970. 162 p. URL: <https://archive.org/details/singersitalianma00colo> (дата звернення: 17.06.2026).
26. **Dixon G., Raspé M.** *The Singer's German*. 2nd ed. Lanham : Rowman & Littlefield, 2015. 240 p. URL: <https://rowman.com/ISBN/9781442255753> (дата звернення: 18.05.2026).
27. **Echols R.** *Italian Diction for Singers: A Handbook for Pronunciation*. New York : Oxford University Press, 2019. 288 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/italian-diction-for-singers-9780190924973> (дата звернення: 19.01.2026).
28. **Esling, J. H., & Harris, J. G.** (2016). *The phonetics of voice*. ResearchGate. (Фундаментальна робота про вплив роботи

голосових зв'язок на артикуляцію та фонетику). URL:
https://www.researchgate.net/publication/311558717_The_phonetics_of_voice